

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Franciškaška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 10.— K
pol leta 5.— "
četrt leta 2.50 "
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 "
trikrat . . . 12 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpiše služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 12. julija 1918.

Potreba skupnega lista za jugoslovansko učiteljstvo.

Sežansko učiteljsko društvo je na zborovanju 28. jan. t. l. pozvalo »Zavezo«, da bi se ustanovil skupen list za vse jugoslovansko učiteljstvo kot priloga »Tovarišu«, oziroma srbohrvaških učiteljskih časnikov. V seji »Zavezinega« upravnege odbora dne 28. marca se je o tem tudi govorilo. Časnikarski odsek je stvar priporočal, predsednik pa je povedal, kako je sam razumel predlog sež. učit. društva: v »Tovarišu« naj bi se odprla posebna rubrika za vesti s srbohrvaškega juga. To menda predvsem iz razloga, ker bi bila mesečna priloga predraga.

Ker vidim, da ideja predloga ni jasna in ker berem v »Tovariševem« poročilu o seji upravnege odbora (17. 5.), da sem se celo pridružil predsednikovemu mnenju, moram predvsem povedati, da posrednje ni res ter dostaviti nekoliko besed v boljše razumevanje iz razloga, ker bi steče spet kakor voda v pesek.

Naša stanovska organizacija ima sicer jugoslovanski naslov, v resnici pa je čisto dualistično prikrojena. Res je, drugačno združenje bi bilo tudi nemogoče, formalno združenje namreč. Toda nam je oblika malo mar. Stvar, ki ji je že naravno določen razvoj, gre in mora mimo vseh ovir, preko vseh umetnih meja. Potreba je tukaj, organska potreba raz našega političnega življenja, da se zbliža in bolje spozna jugoslovansko učiteljstvo v monarhiji, zato je tudi nezogibno, da se potrebi zadovolji, da se store koraki, ki jih žene naprej nezadržljivi ritem časa.

Zdi se, da je pri učiteljstvu, kakor v vsej naši inteligenci, prav toliko ognjenega navdušenja preveč, kolikor je bilo doslej premalo realnega smisla za velike stvari, ki so nam skupne. Pol stoletja so nam vzeli, ko so nas leta 1867. ločili. Kulturno in gospodarsko so nas udarili, če tudi morda niti videli niso takrat vse dalekosežnosti svojega dejanja. Tem zavestnejše izkoriščajo danes položaj vsi, ki so jim take razmere v gospodarsko, torej tudi v politično korist. Veliko kulturnega, veliko narodno-gospodarskega dela, ki je možno zgolj z združenjem sil in z medpokrajjskim strnjanjem, bi lahko izvršili, ko bi ne bili raztrgani v male krpe šibkih upravnih ozemelj s pisanimi listvami kompetenčnih in nekompetenčnih instanc. Onemogočil je to delo nezdrav in nemoralen sistem, ki nam ni pustil do moči, s katero bi se lahko ubranili izrabljanju in zlorabljanju. Gotovo je, da nosi ta sistem sokrivdo krize, ki je nad nami vsemi in prav zaradi tega ne bo mogla zgodovina drugače, kakor da ga obsodi. Izpodkoptati tak sistem je potrebno, civilizatorno delo, in sicer prav tako v interesu zvezne monarhije, kakor nas samih. Zakaj državni organizmi imajo svojo naravno rast in kdor jim dela silo, je kriv vseh boleznih, ki napadejo organizem. Ko bi obdunavska monarhija svojo misijo, kakor se je najizraziteje pokazala v dobi Evgena Savojskega, dosledno vršila, ko bi sama ne prelomila s to tradicijo naravne nujnosti v usodepolnem letu 1867, bi tudi današnje krize ne mogla doživeti. Zato pa je zdaj le en izhod: home rule vsem avstrijskim narodom! Danes so to sicer še vedno »megleni nestvori« v obeh naših reakcionarnih državnih duhov, toda čas velikih problemov ne bo mogel drugače rešiti,

in kar se danes še z vso necivilizatorno silo pobija, bo prihodnost sankcionirala kot pravo in dobro.

Zato je naša dolžnost tako nasproti državi, kakor nasproti nam samim, da ta nujni proces pospešujemo, da smo element napredka v razvoju skupne domovine.

Toda duh sam, ki zahteva novih tvorb, politični pogum še ne zadošča, da se misel prebije navzgor. Ideja mora dobiti krvi, da izzove odločitev. Razliti se mora v tla, da jo končno vsrka vsaka življenska celica. Šele gmotni interesi, široka zavest vsakega posamičnika, da so mu ti interesi skupni, morejo dati vsemu gibanju toliko silo, da se misel končno uveljavlja.

In takega realnega dela, ki bi zavest skupnosti interesov zbudil in poglobil v zadnjem gorjancu, je bilo tekom dolgega polstoletja v nas premalo. Tem bolj občutimo danes ta naš politični nedostatek. Nele za posamezne sloje velja to, marveč tudi za cele politične stranke. Vsak posamezni del jugoslovanskega življa v monarhiji že gospodarsko ne zadošča za samostojno državnost, pa se kujejo v nas samih pisani načrti, kakor bi bili vsak zase velik, svetovni narod! Dogodki tekem svetovne vojne v naših zemljah so nam sicer marsikaj razodeli, so nam v razmenama kratki dobi prinesli naukov, ki bi jih drugače ne polagoma dozorelo realno podrobno delo, toda kar je ostalo nestorjenega, bo tudi po vsem tem požarju še vedno zahtevalo izviršitve.

Zato pa naj nas nič ne moti, kakor bodo padle kocke. Dolge dobe so v zgodovinski kratki nihljaji, zato pojdemo svojo pot dalje, trdovratno, dosledno pot graditelja.

Kakor straže smo postavljene učitelji na polja in v gore, povsod, kjer je našel človek kotiček zavetja. Povsod imamo odprte oči, povsod vidimo nekoliko dalje kakor oni, ki jemlje njivi plodove, ki kosi planino, ki seče gozd. Zakaj bi tedaj ne kazali ljudem poti, ki jih sami ne najdejo? Zakaj bi ne sprožili vzvodov, ki naj socialno in gospodarsko dvignejo našega človeka? Zakaj bi mu ne odprli vrat v širni hram lepote, ko ga vendar njegov darovi usposabljaajo za to?

Tako delo je v splošnem interesu in tem večje in boljše, če ga vršimo kot skromen stan nesebično, razžarjeni z ognjem kulturnih bojnikov in v smereh, kakor nam jih črtajo kazalci civilizacije. Ne pozabimo, da je delo za bodočnost vedno borba s sedanostjo, in da gre noko v roki z gospodarskim vedno tudi politični dvig. Toda gospodarski napredek ne prihaja sam od sebe, le v nezatrtem strncu in polagoma se giblje navzgor. Odvisen je predvsem od vzgoje k dejavnosti od praktične naobrazbe in od trdne, smotrene organizacije dela. Na tem trojnem torišču je velika prihodnostna naloga jugoslovanskega učiteljstva v monarhiji, v teh smereh realnega podrobnega dela je nujno potreben skupni nastop za bodočnost. In prvi korak k dosegi navedenih ciljev je, da se sami kot intelektualni sloj intelektualno strnemo, da ustnovimo samostojno urejevano revijo — čeprav za začetek najskromnejše oblike — ki naj se izdaja kot priloga jugoslovanskih učiteljskih listov. To je bil smisel predloga sežanskega učit. društva, in bo naš ceterum censeo dočel, da se ideja uresniči.

Revija bi morala biti seveda razumno urejevana. Deliti bi se morala v teoretični del s članki iz narodnega gospodarstva, socialne politike, vzgojeslovja, etike in estetike ter v praktični z živimi zgledi in s snovjo iz življenja. Le na ta način bi se

jugoslovansko učiteljstvo zbližalo in sporazumelo, da bi moglo enotno rešiti velike naloge po vojni.

Če se trdi, da tak skupen list stane, potem je hiter odgovor le dokaz, kako malo se vidi dalekosežnost stvari same. Ali res nima jugoslovansko učiteljstvo dovolj sredstev za vzdrževanje? Treba je le stopiti v dogovor z učiteljskimi organizacijami med Hrvati in Srbi, pa se bodo našla, in se bo našel tudi način izvedbe tega vprašanja. Če pa se radi formalnih zaprek tako pripravljalo delo niti ne poskuša, potem je seveda vsaka naša organizacija nepotrebna in odveč, ker je le sama sebi namen, ne pa sredstvo boja in napredka.

Pripricani pa smo trdno, da imajo organizacije učiteljstva na našem jugu dovolj moči, da pokličejo v življenje tak skupen list, za katerega lep razvoj so dani vsi pogoji. Čas je, da gremo s svojih steza in poti, ki so se nam izgubljale izpod nog, preden smo kam prišli, na široko cesto, s katere imamo neoviran razgled. Morejo se dobiti sredstva za potrebnih organ, morejo se zbrati sotrudniki, morejo se najti agilne roke.

In se morajo!

J. P.

Perspektiva mladih.

(Dalje.)

Javnost. — Sola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samoizobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokrazem. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacije. — Vzajemnost in solidarnost.

GOSPODARSTVO.

Seznani se z našim narodnim gospodarskim problemom in položajem ter z vsemi sredstvi, ki so na razpolago za narodovo gospodarsko osamosvojitve in za stanovsko gospodarsko osamosvojitve, to bodi eden temeljnih smeri našega nujnega treokreta.

Kapitalizem je danes posegel v naš narod bolj nego je zmajal stremiljenja velikih narodov; ubil mu je na mah domačo obrt, na kateri je slonela življenska moč in odpočitek za pasivni del gospodarstva; ogroža ga še dalje in preti mu popolnoma razgibati ga in poseči v njega notranje socialno življenje ter yso socialno družbo, ves narod napraviti odvisen od kapitala drugih, tujih, večjih narodov. Ves boj za avtonomijo narodov leži v gospodarskem boju za osamosvojitve izpod tujeega kapitala, da ne bo gospodaroval nad nami tuji kapital in z njim tuji narod; boj za nadvlado med narodi je le tekmovalje med kapitalisti, zato je boj za samoodločbo tudi boj proti kapitalizmu.

Kapitalizem je danes usuznjil vse sloje in stanove socialne družbe in preti jim s popolno pogubo, ako se ti pravčasno ne zavedo potrebe solidarnosti in ne ugonobe sami protekcionizma in razdora v lastnih vrstah, s katerima sredstvoma preprečuje kapitalizem vsak solidaren boj prizadetih slojev zoper njega; v mali sliki so to boji v posameznih slojih naroda, kar so v veliki obliki tam, kjer se bojujejo narodi za nadvlado in usuznjenje celega naroda z vsemi sloji skupaj; pri prvem boju izrablja in protežira sebi v korist posamezne osebe, kar v drugem služaju cele stanove ali celo cele narode.

Zato je spoznati nujno potrebo, da se posveti socialnemu pritisku ista pozornost, kakor se jo stavi narodnemu pritisku nasproti ter se proglasi socialni boj za enako-

vreden z narodnostnim bojem; posebno je to pri našem narodu, ker so prizadeti večina vsi stanovi naroda, in preti uradnistvu ista nevarnost in pomankanje, kakor delavcu in kmetu; zato je socialno-obrambni boj za vse isti, pa potem ce ga posamezni stanovi hočejo priznati ali pa ne.

In v isti ekstrem je zašlo učiteljstvo v svoji celokupnosti; na eni strani je poudarjalo svojo izkorišcanost od kapitalizma, ki si je tu nadel formo dežele in države, v principu je priznavalo, da je njega boj za socialno in eksistencno pravo enak onemu delavca in kmeta, na drugi strani se pa ni hotelo pridružiti njim, ker je hotelo biti protežirano in enako slojem buržoazije ter je nadalje služilo smotrom individualizma, ki je priznaval svobodo kapitalizmu; ker so mu njega liberalna načela oznanjala tudi v isti sapi »svobodo« narodnosne ideje in ki so bila nositelj nacionalne ideje ikrtati. Narodnostni moment je prevladoval pred socialnim pritiskom in izkoriščanjem; sramoval se je imenovati — proletarca!

Naš narodni gospodarski problem ne leži samo v zasnovanju lastnih velikih podjetij, temveč leži v najširših dimenzijah v podrobnem organiziranem narodno-gospodarskem delu, da se dvigne celota z atomi, ki gospodarsko propadajo. Zato je potreba nekoga, ki seva — kot zlate po vsem telesu človeka — do zadnje koče v narodu in ki bo vzel nalogo, pospeševati to gospodarsko delovanje in preprečeval nagajni gospodarski razpad naše celote; ki bo poznal sredstva, ki so protitež proti zlu, ki ga je rodil kapitalizem nad našim narodom, bo ljudstvu ta sredstva dajal na razpolaganje ter izkušal poživiti in dvigniti naš gospodarski organizem zopet v vseh panogah, ki so nam potrebne za našo samostojno narodno eksistenco; z vso energijo pa bo pobijal strup narodno-gospodarskega napredka — političsko strankarstvo pri narodno-gospodarskem, socialno-obrambnem delu.

Kakor je za narod nujno potrebno več gospodarske vzgoje in organizirane izobrazbe, tako je za učitelja še važnejše, da si jo pridobi in natančno prouči naše narodno in stanovsko gospodarstvo in njega potrebe. Učitelj, morda edini inteligent v okraju, mora stati vedno z dobrim svetom na strani ljudstvu in mora poznati poslovanje vseh panog gospodarstva, posebno zadružništva, ki bo temeljna ideja gospodarskega programa bodočnosti. V šoli se pač poučuje kmetijstvo, kar pa nikakor nezadostuje, zakaj učitelj mora vedeti še nekoliko več, to namreč, kako se na najboljši način spravijo proizvodi v denar, poznati mora zadružništvo in druge gospodarske panoge, ker rešitev našega naroda je le možna potom gospodarske osamosvojitve, potem šele ga je mogoče umstveno in moralno dvigniti, če stoji gospodarsko na lastnih nogah.

Zakaj smo propadali v narodnostnem eziru skoro na vsej črti? Kje tiči vzrok uspehom naših narodnih nasprotnikov? V tem, da nas gospodarsko daleko nadkrljujejo, ker slovenskega naroda ne odganjajo tuje ideje, temveč tuji kapital!

Toga nam navdaja srce, ko vidimo zlasti na mejah toliko renegatsva in ga proklinjamo! Ni pa se čuditi temu odpadnistvu, če pomislimo, da je temu kriva gospodarska in socialna odvisnost nas od narodnega nasprotnika. Z gospodarskim in socialnim izboljšanjem se vtihotapi v našega narodnega mejaša tuji duh, tuje nacionalne ideje.

In kdo lažje bi prišel s podrobnim gospodarskim delom orat ledino v drugo

smer nego učiteljstvo, katerega deli segajo do zadnje slovenske koče, če se tozadevno organizira, temeljito izobrazi in intenzivno pripravi in poprime dela.

Za svoje delo pa potrebuje učiteljstvo neodvisno stoji in sredstev, ki jih lahko dobi edino le na podlagi lastne stanovske gospodarske osamosvojitve; potreba je pravič s stanovsko gospodarsko organizacijo, olajšati nekatera grotna gorja stanovskega organizma, drugič pa postaviti stanovsko organizacijo, časopisje itd. na neodvisna tla, da ne bo glede sredstev v zadregi in ne bodo trpeli toliko člani, temveč se bodo sredstva dobivala od karitativnih stanovskih gospodarskih podjetij.

Zatorej je napačen nazor, da naj naša od stanu in za stan zasnovana gospodarska podjetja ne imajo zveze z našo duševno stanovsko organizacijo, ker le na zdravi naši gospodarski osamosvojitvi in razvoju je mogoč uspešen, neodvisen in trden napredek; zatorej je med stanom širitev čimbolj smisel stanovske gospodarske emancipacije do poslednjega učitelja in se je pečati z gospodarsko stanovskimi uprišanjmi na zborovanjih ter idejo stanovskega združništva ukoreniniti prvo v lastnih vrstah.

Le na trdni in zdravi gospodarski organizaciji se bo uspešno razvijala splošna naša stanovska organizacija; zatorej stanovsko gospodarske agitacije ne more biti n. d. dar preveč. Bati se ne smemo gromotnih zrtv, ki jih doprinašamo sedaj sami, ker žrtve, ki jih doprinaša učiteljstvo sedanjosti, bodo za bodočo generacijo obrodile mnog sad, in le na ta način je mogoče priti do popolnega razvoja stanu, ki naj bo nekoč trdna opora narodu.*)

PROSVETNO-KULTURNO DELO.

Bodj nam naloga, seznaniti se z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago pri tem vsestranskem izobraževalnem delu našega naroda.

Ne samo gospodarsko, temveč tudi duševno mora narod napredovati in se povzdigniti, ako hoče stopati z drugimi kulturnimi narodi vzporedno in ako hoče stopati z duhom časa. Da pa zahtevamo v prvi vrsti kulturno izobrazbo naroda in povzdigo njegove kulture, nas pa vodijo do tega že temeljni načeli. Kultura je ono, kar nas tvori človeka; kultura nas vodi do samostojnega in treznega mišljenja in presojevanja; kultura je danes merilo premoči — bodisi nacionalne ali kakove druge; če zidamo torej na kulturi in se naše prosvetno delo vrši v kulturnem smislu, tedaj zidamo trdno. Gledati je kulturno delo, ki ima biti podlaga vsemu delovanju, ker na kulturni zavesti slone vse panoge napredka, ki vodijo do samostojnosti. Potegnimo paralelo z načeli kulture in politike, ki so bolj nego kedar prej prikladna današnjemu času:

Kultura mora biti tudi podlaga politički zrelosti; zato jo je gojiti zaradi politike! Stvarna je lahko politika le, ako ima trdno kulturno podlago; zato mora biti v človeku prej kultura in potem politika. Ni pa s tem rečeno, da politika, ki raste iz kulture, ne more doživeti poraza; poraz doživeti more tudi politika, ki raste iz kulture, a tak poraz je le toliko, kakor toča, ki pobije setev — bo že zopet zrastle, saj je zemlja obdelana.

Politiška zrelost je vrhunec razvoja, ki je potreben za samostojnost naroda, zato ne stavimo kulturne zrelosti sebi kot smoter, temveč kot predpogoj v dosegu višjih smotrov; kulturna zrelost je podlaga političkemu prepričanju, ki je pravo le, če stoji na trdni kulturni podlagi.

»Kulturna izprememba se vrši polagoma« — pravi »Kultura in politika«! »Tekom desetletij more naša duša dobiti čisto nove temeljne nazore o svetu. Naravna posledica je, da zaradi kulturne izpremembe prestopi človek tudi političko; zakaj smer politike se naravno krije s smerjo kulture. — A kdor prestopi od danes do jutri, on je politički begun in kulturni izdajalec, ako je bil sploh kulturno zavzet. Njegov prestop je izvira iz kulturnega uverjenja, nego iz prikritih, često osebnih nagibov.«

Tako tudi narod in stan! Uspešno se v obrambi vojskuje narod, država ali stan le, ako jim je razvita materialna in duševna kultura; uspešna je politika le, ako se opira na materialno in duševno kulturo. Politika je boj; v boju se rabijo sile, in kako naj se rabijo sile, če jih ni; na čem naj sloni politika — ako ni kulture?

Tudi prosvetno-kulturno delo učiteljstva je potreba organizirati, da se bo izvrševalo sistematično, po skupni taktiki. Danes izrabljajo več ali manj to delo stranke v svoje strankarske namene; celo stanovsko prosvetno-kulturno delo so si stranke upregle v svoj jarem.

*) Koncentracija (centralizacija) vseh naših materialnih sil in gospodarskih podjetij; kulturna banka. Uredn.

Nujna je potreba osamosvojitve tudi tega dela; ne bo nam prosvetno delovati pri izobraževalnih in dr. prosvetnih društvih in prireditvah, ki so zasnovane v političko strankarske agitacijske svrhe, temveč nam bo delovati v tem smislu na podlagi šole in lastne organizacije. Potreba bo misliti na osvoboditev iz strankarskih smotrov, ter v tem oziru iskati gonilne moči in iniciative v naših stanovskih društvih.

Besede »Na delo med ljudstvo!« so že padle; potreba je samo realizacije organiziranega tozadevnega dela!

POLITIKA.

Bodj nam naloga, seznaniti se z glavnimi stremljenji svetovne politike, z najvažnejšimi političkimi oblikami in z našim narodnim političkim položajem in stremljenji narodne politike, z vsemi našimi političkimi programi, oziroma načeli političkih strank in z razmerjem naših načel do njih.

Politika je stvar, ki ne potrebuje proučevanja in študija, ampak se privadi v življenju sama; tako so mislili o politiki. Stari pa moramo na drugem stališču, in sicer: Politika je znanost, ki potrebuje istotako kakor vsaka druga znanost temeljitega študija in temelji nje praksa istotako na gotovi teoriji, ki jo pa moramo proučevati brez strankarskih predsodkov, ako hočemo spoznati nje pravo; predpogoj političke naobrazbe je temeljita kulturna naobrazba.

Politika je boj; boj med različnimi, nasprotujočimi si načeli. In kako naj stopimo v ta boj, kako naj opazujemo ta boj, če nam niso znana vsa načela vseh političkih strank? Tudi politička izobrazba ne sme biti enostrana, tudi ona mora temeljiti na vsestranski teoriji. Utemeljevati načela ene stranke brez vsestranskega političnega znanja — tega so zmožni samo politički fanatiki, ki z demagogijami z osebnimi napadi in slučajni utemeljujejo svoje stališče; ljudstvo enostrano seznanjati samo z načeli ene stranke, nasprotna pa prikrivati, se pravi ga uvajati v fanatizem — to je demagogija!

Trezen politik ne stori tega — zakaj on ve, da bi bilo vse to le hipno, netrajno prepričanje, ki bi se v času spoznanja lahko maščevalo nad njim samim.

Vsaka praksa temelji na znanju, in tega je tudi v politiki potreba poleg naravnih darov: govorništvu, diplomatstvu, časnikarstvu i. dr. Politika mora biti v prvi vrsti delo in ne samo radikalno oboževanje, ki zbuja in razburja samo čustva, kakršnih ravno politik potrebuje.

Pred političko prakso pa nam bodi politička znanost in nam je iskati v njej le splošne in vsestranske razjasnitve v vseh omih vprašanjih, ki jih ona obsega; zato nam je potreba političke naobrazbe. Dnevni listi nam v svojem strankarstvu podajajo le malo globlje političke naobrazbe, zato nam je potreba posebe proučevati političke probleme in posamezne političke dele, oziroma stroke. S stalnim primerjanjem si pridobimo utemeljeno, a ne slučajno prepričanje, prepričanje, ki je navdušeno in strastno, toda ni slepo nasproti drugemu mnenju.

Osvobodimo se take nestojnosti in fanatizma, ki ga opazamo navadno pri zagriženih strankarjih in ki mu je iskati vzroka v nezadostni politički naobrazbi. Če smo že potem v kakih stranki, imamo gledati na to, da se ona boljbolj izpopolnjuje in očisti, da ne propada v strankarskem oboževanju vsega dobrega in slabega. Pomlajenje mora priti v dobi gotovih časov, po preobrazbi nazorov, evoluciji in z nastopom novih generacij.

Ne smemo se pa okrastrati svobode razvijanja in se upreči v jarem kakih političkih strank kot organizacija stanu in tudi ne toliko časa, dokler se še političko izobražujemo in smo še neorientirani. Prvo političko stališče navadno ni plod prepričanja — in bilo bi naravnost greh, ako bi ostali na istem stališču, kakor hitro smo spoznali, da to ni pravo.

Vse političko delovanje moramo opirati na kulturni temelj, ker edino le kulturna in gospodarska sila in neodvisnost nam omogočuje političko silo in neodvisnost; da si pa pridobimo prave političke naobrazbe, nam je pa potreba objektivnega presojanja.

Pozitivni del političke smeri učiteljstva vidimo v zasledovanju in zavzemanju svojega stališča pri vprašanjih šolske zakonodaje, t. j. pri zasledovanju šolske in stanovske politike. Kakor pa gospodarsko vedo, tako je tudi političko vedo zahtevati, da se uvede kot predmet na vzgojevaliških učiteljstva.

IZVENSTRANKARSTVO.

Da je stari naraščaju v dobi razvoja kot struja in pozneje kot kulturno-stanovska ali strokovna organizacija izven vsa-

ke političke stranke in organizacije, je naravna potreba svobodnega razvoja.

Eno organizacijsko načelo je potreba za pozneje strogo proglasiti: ohraniti je popolnoma nepolitiški značaj strokovnih-stanovskih organizacij in je političko prepričanje in naziranje proglasiti kot zasebno vprašanje posameznika; organizacija zahteva od njega le, da se ne odtujije s kulturnega temelja, na katerem naj bo zasnovano stremljenje šole in se ne odtuji od načelnih stanovskih zahtev. S tem je vsakemu posamezniku prepuščena politička smer, ki misli po njej doseči zahteve organizacije.*

Le v slučaju, da ni vezan naraščaju pri razvoju od nobene strankarske discipline; le v slučaju, da je popolnoma prost apriorizma, mu je mogoče, da si ustvari samostojno, na kulturni podlagi temelječe prepričanje. Politika bodi znanost, ki jo hočemo proučevati brez strankarskih predsodkov in jo hočemo na podlagi teh proučevanj in utemeljitve obrniti v narodu v smer socialne zakonodaje, edinega in temeljnega smotra naše narodne in gospodarske politike bodočnosti.

Naraščaju v dobi razvoja aktivno delovati v politiki, ne zasledujoč in upoštevajoč gorenjih smotrov, je nesmisel, ker se s tem vzgojuje samo za navadne kričalce in strankarske priganjače. Politika, ki ni iskala smotra v zakonodaji in ki ni temeljila na znanosti, se je razvila v posameznikih v navaden političen volilni boj, v katerem edinem se je videl smoter vse politike, v moči te ali one stranke; v boju ni morale, zato taka politika naglašala nemoralnost v svojo neizogibno ožemost; na drugih jo graja, na sebi jo opravičuje. Nemoralnost pa ni namen naše vzgoje, naš namen je idealnejši in ga vidimo v splošni narodni in stanovski osamosvojitvi in ne strankarskem fanatizmu prikladnih osebnih bojih.

In v tem oziru se je pri nas v narodu, se je med učiteljstvom samim in je učiteljstvo samo med ljudstvom, kakor tudi je naraščaj sam nad sabo — mnogo grešil.

V tem oziru bodi naraščaju vodnik kritika v »Kulturi in politiki«; ni vesel znak, kar je čitati, da namreč ni več dijaških literarnih krožkov, kjer bi deklamovali, pesnikovali, pisateljivali in kritikovali; tem manj vesel znak je to, ker je na drugi strani gotovo, da je naša mladina rano že razcepjena političko. S tem se le krepi neugodna činjenica, da je vse polno aktivnih političarjev, a malo kulturnih ljudi. Vsi hočejo biti brž samo stanovsko razviti, a ne pomislijo, da bi predvsem morali biti razviti kot ljudje. Kakor mladino in sebe, tako tudi ljudstvo rajši uvajamo v političke stranke nego v kulturo.

Seljaka ali stanovnika prej političko buditi, nego ga kulturno izobraziti, je o-pasno počenjanje in demagogija; opravičljivo je le v izrednih, nenormalnih razmerah, n. pr. ob priliki kakoga poloma, prevrata, če zaradi razpadlosti preti narodu ali stanu kakla nagla usodna nevarnost.

Izvenstrankarstvo je pa tudi ona točka, ki je napravila svojedobno med naraščajem mnogo sporov in je še danes med učiteljstvom še precej nejasna. Umljivo je, da je onemu, ki je že predaleč zašel v strankarstvo in oboževanje te ali one političke stranke, stališče izvenstrankarstva neumljivo, kakor ga ne razume oni, ki išče pri strankah osebnih koristi.

Se neumljivejše je pa stališče, da se že naraščaj v dobi razvoja prišteva kot popoln pristaž te ali one političke stranke in to iz razlogov, ker je naraščaj še v dobi razvoja (kot dijak), zato še ne more ineti v vsaki podrobnosti fiksnega stališča, kar ga pa mora imeti kot član stranke. In zlo, ki se rodi iz tega, je strankarski dogmatizem, v katerem odrenevajo potem zaradi tega struje in stranke, ker dasi ima kak član morebiti kako svojo misel, ki je pa nasprotna z ono stranko, je on ne spozna in ne pripozna, ker se je že prezgodaj naučil pri stranki oboževati vse brez lastne sodbe — tudi vse slabo. Tako tudi pri organizacijah!

Z našega stališča pa motrimo vse s kritičnim očesom in duhom in hočemo pri vstopu v organizacijo, kakor v stranke prinesiti s seboj tudi novih idej.

Nikakor pa ni izvenstrankarstva umevatelj veljavnega za vse slučaje in za popolno izključenje in neudeleževanje pri političkem življenju: Politika je višek narodne pravice, da v zakonodaji uveljavi vse ljudske zahteve v procvit narodne celote; ona je višek narodne samouprave in samoodločbe, ker uzakonja ljudsko željo in voljo, in zato se mora v vsaki demokraciji soudeleževati vsak poedinec

*) Učit. Tov. 27. julij 1917 »Perspektive bodočnosti«.

**) Dr. Fr. Hešič: Kultura in politika 1908. »Slov. Mat.«.

lo svojem prepričanju pri zakonodaji in upravi. Neobhodno je pa potrebno izvenstrankarstvo za naraščaj v dobi razvoja pri njega vzgoji in za organizacijo, ki podaja o narodni zakonodaji svoje kritično mnenje v obliki znanstvene utemeljitve svojega stališča. To bodi naša bodoča politika!

Tehtna razloga za izvenstrankarstvo naraščaja sta dana v tem, da taktika stranke slabo vpliva na razvoj dijaka, da le pri svobodni vzgoji dobimo novih idej in s tem koristimo organizaciji in strankam; in drugi, da je dijak še v dobi razvoja! Upamo, da učiteljstvo, ki se bavi mnogo s pedagogiko, ne bo delalo toliko preglavic to vprašanje, ker ga lahko utemelji skoro z vsakim pravilom dobre vzgoje.

Izvenstrankarstvo za učitelja pa si predstavljamo v tem, da se učitelj kot član organizacije ne da uslužiti v službo političke stranke in deluje na to, da stranke ne izrabljajo obrambnega, narodnega, prosvetnega in gospodarskega dela med ljudstvom za svoje strankarske agitacijske namene. Učitelj se vzdržuj političke volilne agitacije za posamezne stranke in se ne da uslužiti kot politički agitator tej ali oni stranki, temveč dvigaj ljudstvo političko z vzgojo in poučevanjem ljudstva v najvažnejših političkih vprašanjih in premostruj in kritikuj položaj vedno z ozirom na stališče in utemeljevanje stališča vseh strank; kazni ljudstvu smoter političke o zakonodaji in upravi in ne v volilni borbi; ne izkušaj ljudstva preobriniti za kak politički preobrat bodisi v občini, deželi ali državi neevolucijskim potem. Ne organizuj ljudstva na političkem programu! Stanovska organizacija naj se ne da uslužiti oficialno kakih politički stranki.

Pač pa lahko vsak učitelj izvršuje svojo aktivno političko pravico pri volitvi po svojem prepričanju; vprašanje pasivne volilne pravice je prepuščati še razvoju političkega življenja, vzgoje in izobrazbe med učiteljstvom, da dozori morda tudi do organiziranega političnega življenja učiteljstva in oficialno postavljane svojih zastopnikov v posameznih korporacijah, če se pozneje za to uvidi potreba.

Primoran je pa učitelj delovati v prosvetnih, kulturnih, obrambnih in gospodarskih društvih, ki so zasnovana na načelih našega stanovskega gibanja in organizovanja ali se jih pridobi za delo v tem smislu; tu pa se ima izdajati sam kot zastopnik učiteljstva in ima delovati v smislu skupno začrtanih načel in smotrov, vedno upoštevajoč, utrjevati in širiti ugled in načela organizacije v ljudstvu.

SOCIALNO VPRAŠANJE.

Socialno vprašanje je temelj vsemu teoretičnemu proučevanju naših stremljenj; njega študij ima temeljno razjasniti pojmi in oblike razrednega boja in ima pojasniti vse pojave in zla, ki jih je potreba odpraviti; uvesti pa ima tudi v vse dele in panoge, ki jih obsega socialno vprašanje — v sociologijo.

Pasti mora vprašanje razrednega boja tudi med učiteljstvom; pojmi fevdalne veleposestniške aristokracije — velameščanstva, buržoazne kapitalistične industrije in na drugi strani malomeščanstva, esstoječega iz rokodelskih slojev, srednjih stanov itd. — proletariata — kmetiškega stanu morajo dobiti konkretno obliko in fiksirati je svoje stališče do njih.

Če oddelimo učiteljstvo danes že v katerega izmed socialnih razredov, ga moramo prideliti v razred proletariata, h kateremu sigurno v našem narodu spada tudi mali kmet in malomeščanstvo. V splošnem učiteljstvo ni pojmovalo razrednega boja in se ga ni zavedalo, zato se je priklopljalo vedno k meščanstvu, ki pri nas sicer čuti in misli buržoazno v nazorih, a v bistvu povečini sestoji iz slojev in stanov malomeščanstva in bi se moralo kriti z njim tudi smotreno, sodeč po položaju. Od napačnega pojmovanja razrednega boja je prišlo do napačnega udeleževanja in stremljenja.

V slovenskem narodu se moramo boriti socialno povečini proti tujerodnemu velekapitalistu, veleposestniku in velameščanstvu, zato je naš razredni boj nerazdružljiv od narodnostnega boja. Razredno vprašanje bo na naši zemlji rešeno edinole z narodnim vprašanjem skupno, ter ni reševati enega vprašanja brez drugega, če hočemo, da bo rešitev obeh in posameznih res pravilna in temeljita. Ne sme se pri nas tesnega združenja obeh vprašanj ne da, in so vsa gesla internacionalne pri razrednem boju, ki podreja narodno vprašanje, napačna za nas.

Da govorimo času primerno: Socialno vprašanje je imelo pred deklaracijo pri nas še popolnoma strankarski pečat. Udej-

stvovalo se je samo s političkimi strankami kot krščanski socializem, internacionalni socialni demokratizem in v tretji stranki, kjer ni dobilo izrazite oblike zaradi narodnega radikalizma, ki ga je prepravljalo zaradi absolutne narodnosti in buržoaznega naziranja — je pričelo dobivati vedno bolj obliko narodnostnega socializma v odznanju jugoslovanskega demokratizma.

Prinaša nam novo znanstveno, modroslovnostno in umetniško delovanje; preropenje nazorov morale in duše ljudi in zrevolucioniranje ekonomskih razmer. Socializem postaja tudi pri nas princip izpremembe novega državnega reda; stramljenje k združnemu gospodarskemu redu, osamosvojitve proletarskega razreda, t. j. enega sedanjih socialnih razredov (pri Slovencih bi skoro lahko trdili vsega naroda), ali da definiramo za Masarykom: Socializem je teoretično nov svetovni nazor, praktično stremenje po novem družabnem redu.*

Edmondo de Amicis je zaklical italijanskemu dijaštvu in ga vzpodbujal za socialno vprašanje s klicem: »Bayite se s tem vprašanjem sedaj, dokler sta um in srce spremljiva za velike ideje; sedaj, dokler morete izkušati na sebi vso resnico izreka visoko učenega narodnega gospodarja, da umevanje socialne bede izhaja bolj iz srca nego iz razuma; sedaj, dokler kruta borba za obstanek še ni skrhalva vaše velikodušnosti in vašega sočutja in se še niste pomirili z ljudsko bedo.«

Komu primernejši nego učiteljskemu naraščanju se v dobi študija in razvoja je ta klic; najuspešneje bo, da samemu sebi zaključimo te besede v srcu, da jih izkušamo realizirati. In naš klic naj se izprememi v resno voljo in delo, ki se bo razvilo z našim stanom razširil do zadnje gorske vasi in se ukoreninil njega nauk v zadnji gorski koči!

Človek se ne rodi le samemu sebi, ampak Bogu, t. j. družbi ljudskega pokolenja; te besede slavnega slovanskega reformatorja šolstva — Komenskega — so pogoj vsega prepoveda. Zakaj človek si mora prizadevati delovati za blaginjo celote in pri tem, ako to zahteva večinski interes, če namreč uničujoče vpliva na usodo bližnjega — odredi se nekaterim delom lastne sreče. In v novi obliki se nam prikazuje čisti nauk: »Ljubi svojega bližnjega — kakor samega sebe!«

Vprašanje je le, ali je mogoče prešiniti človeštvo s tem socialnim duhom? Lahko smo optimisti — a pri tem mora pomagati vsakdo in začne naj najprej pri samem sebi! Dolžan je pa vsakdo pomagati ravno za to, ker kar je za blagor vseh, je tudi v blagor posameznika. Naš stan je pozvan za vzgojvalca mladine in nič manj za vzgojvalca naroda. S tem nam je odrejena že druga važna naloga: proučavati v to svrhu narodni značaj, ljudsko psihologijo, psiho našega naroda. Pravila pedagogike niso veljavna le za vzgojo mladine, temveč je po njih analogno vzgajati narod, ki je v nekaterih ozirih podoben mlademu, še nerazvitemu človeku. Kakor se vodi otroka od stopnje do stopnje, tako se ima postopati z narodom. Polagoma se podaja vedno nekaj novega, vedno nekaj višjega in težjega. Popolnoma napačno bi pa bilo, ako bi stopil pred ljudstvo in kar hipoma, ne oziraje se na njegovo duševno stanje in stopnjo, ga pričel vnetati za najtežje probleme. Dosegel ne bi ničesar, pač pa bi morda škodoval dobri stvari.

Zato je popolnoma upravičena zahteva, da pozna tisti, ki hoče ljudstvo vzgajati, narodovo dušo in njegovo dosedanje stopnjo izobraženosti ter temeljna načela pedagogike. Zatorej ni v novem kraju pričeti takoj delovati, dokler ne proučiš položaja in si ne napraviš sistematičnega načrta; spuščati se ni v stvari, v katerih nisi temeljito orientiran.

Važno je pa socialno vprašanje tudi zato, ker obsega vsa sodobna najvažnejša aktualna vprašanja, n. pr. delavsko, žensko, spolno itd. itd., o katerih mora biti pri študiju naroda vsakdo orientiran; zatorej se moramo vzgajati na polju socializma in sociologije.

Sociologija kot znanstvena podlaga socializmu in teoretični vir vseh socialnih vprašanj mora biti proučevana od nas vzporedno s psihologijo in pedagogiko, ter se mora urvesti kot predmet v naša stanovska vzgajališča; dotlej pa jo mora učiteljsvo proučevati samo.

V daljni perspektivi se nam odpira novi ideal, do katerega je še nekaj poti in dela, a vendar se nam že odpira smer, v kateri se razvija človeštvo k moralnemu prepovedu. Nasproti sedaj vladajoči morali se postavlja eno moralo, isto za moža

in isto za ženo; isto za zasebno in isto za javno življenje. Brez zdravega posameznika in zdravega stanu, brez zdravih stanov in zdravega naroda in brez zdravih narodov ni zdrave družbe. Socialni duh, ki ga naglašamo in ki naj nas prešine, nam pa kaže tudi ideal in naše delo v drugi luči, nego je navadno naziranje o tem.

Prava beseda v pravem pomenu, kraju in času.

C. in kr. nadomestni bataljon 87. pehotnega polka v Celju je pred kratkim razposlal na šolska vodstva svojega nadomestnega okraja — hvala mu, v slovenskem jeziku — dopis, naj se učiteljsvo toplo zavzame za zbiranje posnetkov iz fronte, skupinskih slik, slik padlih, pogrešanih, ujetih in odlikovanih, anekdot iz fronte, vojaških pesmi itd. ter naročnikov za »Vojni album«, ki ga namerava izdati polk.

Šolski vodja na Dobu je na to odgovoril polku tako-le:

»Tamuradni dopis z dne 31. V. 1918 je došel sem v najneugodnejši čas. Podpisani je namreč kot popisni komisar setve za državo v občini Dobje z delom tako preobložen, da mu ni možno v zadevi napovedane »Vojnega albuma« do konca VII. 1918 ničesar intenzivnega ukreniti. Do tega dne bo namreč trajalo popisovanje.

Nabiranje naročnikov za vojni album bi tukaj je tedaj imelo povoljni uspeh, ako bi mogel ljudem obljubiti, da bo napovedani album izšel v našem t. j. slovenskem jeziku, kar je najno potrebno iz sledečih razlogov:

1.) 87. pehotni polk obstoji iz sinov slovenskega naroda. 2.) Sinovi tega polka so prelivali svojo kri za domovino, naj torej čitajo o tem sami v svojem jeziku, saj jih večina ni zmožna drugega jezika, naj čitajo tudi njihovi svojci in ves narod povest o polkovnem delovanju v materinem jeziku, naj slišijo in vedo tudi znanjci, kar so njihovi predniki pretrpeli za domovino. 3.) Ako ta album ne izide tudi v slovenskem jeziku, bo imel svoj pomen le nazgoraj in za Nemce, ne pa za vzgojo in vojaško izobrazbo slovenskega naroda. 4.) Podpisani boče pri tem delu le tedaj z vneto sodelovati, če bo v vzgojnem in domovinskem oziru koristilo tudi slovenskemu narodu, ker on se čuti učitelja tega naroda.

Tega mnenja je tudi vse značajno slovensko učiteljsvo, četudi tega iz raznih razlogov morebiti tja ne poroča.

Podpisani namerava v pritrilnem odgovoru po I. VIII. 1918 potom večkratnih javnih razglasov zbirati vse podatke in predmete, omenjene v sem doposlanih tiskovinah tem potom, da bo povabil stranke, katerih svojci so bili v vojni ranjeni, odlikovani, so padli, pogrešani, so bili vjeti, na zaslišanje ter bo od njih sprejemal tudi naročila oziroma se bo v posebnih slučajih podajal na dom ter bo vse nabrano odposlal skupno uredništvu albuma do konca meseca VIII. 1918.

V pričakovanju skorajšnjega poročila z vsem spoštovanjem uslužni

Radeslav Knaflič.

(Pripomnja uredništva.) Smatramo to besedo šolskega vodstva na Dobju za edino pravo, na pravem mestu in ob pravem času. Nikakor ne smemo prepušiti, da bi kdorkoli zapostavljal jezik slovenskega polka. Ako je v strašni svetovni vojni tekla slovenska kri za domovino, naj se čita to imed narodom. Pisati za tujce, ni naš poklic, ni naša naloga. Ravnanje šolskega vodstva na Dobju nam je glase »memento«: Služimo z besedo in dejanjem svojem narodu, ker smo njegovi učitelji.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Konec.)

Po tajnikovem poročilu se je oglašil k besedi delegat Hreščak ter podal v imenu opozicije — Flere, Hreščak, Pahor — izjavo, v kateri z malo zbranimi besedami kritikuje in obsoja delovanje vodstva Zavezine. Po ostni debati, ki se je vnela o tej izjavi, se sklene, da se pošlje izjava vsem Zavezinim društvom, ki naj jo vzbamejo v pretres in izjavijo o njej svoje mnenje. Nato je sledilo poročilo o Zavezinih listih. K poročilu je govoril tovariš Flere in grajal vodstvo Zavezine zaradi nerednega izhajanja »Popotnika«. Predsednik je zagovarjal vodstvo ter poudarjal, da je stonilo vodstvo vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi list redno izhajal, a »Učit. tiskarni« ni bilo mogoče izvršiti dela, ker ni imela delavcev. Fleretov predlog, da

naj se izreče vodstvu graja, ni bil sprejet, pač pa se je naročilo vodstvu, da naj ukrene vse, da bo list v prihodnje redno izhajal.

Nato je sledilo Fleretovo poročilo o izdajanju Zavezinih listov. Poročevalec je govoril najprej o razmerju med vodstvom, oziroma upravnim odborom Zavezine in uredništvom Zavezinih listov. Glasom novih Zavezinih pravil imenuje urednike Zav. listov v najnujnejših slučajih vodstvo, sicer pa upravni odbor, v obeh slučajih z naknadnim odobrenjem delegacije. Poročevalcu se zdi, da je s tem beseditom dana vodstvu Zavezine, oziroma upravnemu odboru premalo omejena oblast. Zato predlaga, da se fiksira izraz »najnujnejši slučaj« nastopno; Najnujnejši slučaj nastopi le: 1. s smrtjo urednika ali z boleznijo, ki trajno onemogoča izvrševanje uredništva; 2. ako urednik sam iz tehtnega vzroka zapušča uredništvo. V obeh slučajih predlaga urednik svojega naslednika, ki ga vodstvo, ozir. upravni odbor mora sprejeti, ker je definitivna odločitev sprememb v uredništvu stvar delegacije; 3. vsako nespornost je med vodstvom, ozir. upravnim odborom in uredništvom se poravnava le pred delegacijo in ne sme biti to nespornost, nje nikdar vzrok odvzeta uredništva od strani vodstva, ozir. upravnega odbora.

Po daljši debati je delegacija odklonila vse tri predloge, tudi prvega, ker je v zvezi z drugim. Da se ne krati Zavezini članom svoboda besede pri Zavezinih listih, predlaga tovariš poročevalec: 1. na urednika kateregakoli Zavezinih glasil ne sme vodstvo, ozir. upravni odbor v nobenem slučaju vplivati s svojo avtoriteto; tudi člani vodstva in upravnega odbora so napram listom le člani Zavezine, ne pa Zavezina oblast; 2. vsak član Zavezine ima pri Zavezinih listih svobodno besedo kritike in zagovora; 3. ta pravica se ne sme krati niti tedaj, kadar se kritika v dostojni obliki obrača proti vodilnim osebam Zavezine ali ukrepom vodstva, če je kritik propričan in to dokaže, da bi vplivali drugačni ukrepi in drugačni nastop vodilnih oseb boljše na razvoj organizacije; 4. vsak kritik pa se mora pečati le s stvarnimi razlogi in ne sme postati nikdar osebna; osebni napadi se zavračajo od vsakogar; 5. sv. v kritike ali zagovora sme biti: a) pri »Učit. Tov.« le na šolskopoliškem in organizacijskem se tičočem torišču; b) v »Popotniku« le pedagoško-znanstvene vsebine; 6. uredniki vseh Zavezinih listov so osebno odgovorni le za vse članke, ki so izšli brez popolnega podpisa, in za članke, ki jih niso pisali člani Zavezine; a odgovorni le delegaciji. Vodstvo ali upravni odbor nimata na uredništvo nikake ingerence; 7. kakor upravniki Zavezinih listov, so dolžni tudi uredniki poročati o svojem tozadevnem delovanju in o stanju lista pred rednimi delegacijami. Po daljši, semintja ostri debati je delegacija sprejela drugi predlog z dostavkom »stvarne in pravične« kritike in »stvarnega« zagovora in 7. predlog, 1. in 6. predlog je odklonila, 4. in 5. predlog je pa poročevalec umaknil med debato.

Nastopna točka je bilo blagajniško poročilo, ki ga je delegacija vzela na znanje a račune odobri šele, ko jih pregledajo in potrdijo pregledovalci računov, kar se dosedaj ni moglo zgoditi, ker sta dva izvoljena pregledovalca pri vojakih.

Potem je poročal tovariš Gangl o novem poslovnem redu Zavezine. Predloženi načrt se odobri z malimi spremembami. Važna so določila, tičočja se članarine. Ker je zadeva pojasnjena že na vse strani, nam ni treba tu poročati o njej.

Nato je poročal tovariš Flere o načrtu preustrojitve našega šolstva. Ob koncu obširnega in temeljitega svojega poročila je priporočil v sprejem predloge, ki jih je objavil »Učit. Tov.« v 6. številki z dne 22. marca 1918, in ki jih je vodstvo Zavezine poslalo v več izvodih Zavezinim društvom. Delegacija je predloge sprejela soglasno.

Prišlo je na vrsto poročilo o Fleretovih predlogih za delo Zavezine pri učiteljski izobrazbi. V imenu vodstva je poročal o teh predlogih tovariš Jelenec. Po daljšem utemeljevanju je priporočal poročevalec v sprejem nastopne predloge: 1. Vodstvu Zavezine se naroča, da naprosi ponovno, ko nastopijo mirni časi, učiteljska društva, ki so v krajih, kjer so učiteljski, da prirejajo pogoste sestanke z učiteljskimi. Na sestankih naj se vrše predavanja o težnjah učiteljskega stanu in važnosti učiteljskih organizacij. 2. Vodstvu Zavezine se naroča, da naj daje tudi v prihodnje učiteljskim brezplačne izvođe Zavezinih listov; vendar naj pa počti učiteljske in pojasni ob priliki v prireditnem predavanju da se ne stinjna s častjo in značajem učiteljskega abiturienta, da prestopi takoj ob nastopu služ-

be v tabor Zavezinih načelnih nasprotnikov, ko je prej več let dobival inbral Zavezine liste. 3. Vodstvu Zavezine se naroča, da stopi takoj, ko nastopijo mirni časi, v dogovor s »Slov. Sol. Matice« in profesorskim društvom v svrhu, da se naprosijo počitniški vsučilni tečaj in prirejajo poučna potovanja za ljudskošolsko učiteljsvo. 4. Vodstvu Zavezine se naroča, da odstopi zadevo, tičočja se ustanovitve strokovnoznanstvene knjižnice združenima gospodarskemu in knjižničnemu odseku, ki naj stvar proučita in stavita na prihodnjem delegacijskem zborovanju primerne predloge. Delegacija je soglasno sprejela te predloge.

10. in 11. točka dnevnega reda, tičočja se Fleretovih predlogov za izboljšanje gnotnega stanja Popotnika in določitev letnih donoskov Zavezine sta odpaali, ker sta rešeni v smislu določil novega poslovnega reda.

Slednjič so prišli na razpravo trije Ganglovi predlogi: 1. Predlog glede na ustanovitev strokovnega tajništva v Zavezini. Poročevalec se je skliceval na utemeljevanje tega predloga, ki ga je pričel v 24. številki »Učit. Tovariša« z dne 30. novembra 1917. Tovariš Flere smatra ustanovitev strokovnega tajništva za najno potrebo ter predlaga naj se o predlogu izjavijo Zavezina društva, in na podlagi teh izjav naj stavi na prihodnjem delegacijskem zborovanju šolsko-politiški odsek primerne predloge. 2. Predlog tičoč se preuredbe »Učit. Tov.« v dnevnik. Tudi tu se sklicuje poročevalec na utemeljevanje, ki ga je objavil v isti številki »Učit. Tov.«, ter predlaga, da naj se predlog pošlje Zavezinim društvom v razmotrivanje. 3. Predlog glede na ustanovitev Narodnega sveta. Poročevalec je tudi utemeljevanje tega predloga pričel v 25. številki »Učit. Tov.« z dne 14. decembra 1917. Na to utemeljevanje se sklicuje, ko priporoča v sprejem nastopni predlog: Vodstvu Zavezine naročimo, naj se obrne z utemeljeno vlogo na Jugoslovanski klub v državnem zboru na Dunaju, prošč ga, da ustanovi Narodni svet. Vse tri predloge je delegacija sprejela soglasno.

Nato je izvolila delegacija za pregledovalce računov tovariše Venturinija, Pristovška in Keclja. O izidu volitev v vodstvo Zavezine in v vse štiri stalne odseke smo že poročali. S tem je bil dnevni red izvršen.

Po 7 urnem dopoldanskem in popoldanskem zborovanju je zaključil ob 6. uri zvečer predsednik delegacijsko sejo. Zahvalil se je poročevalcem za njihov trud in vsem delegatom in delegatinkam za nasvete in predloge ter za zanimanje, s katerim so sledili razpravam.

Pripomnja vodstva Zavezine. Nekaterim društvom in posameznim članom ni všeč, da se je poročilo o Zavezinem delegacijskem zborovanju raztegnilo tako na dolgo. Tudi vodstvu je to neljubo. Seveda je najobširnejše tajniško poročilo, ker obsega dolgo dobo od 8. septembra 1913. do 28. decembra 1917. Zaradi pomanjkanja prostora v listu je bilo uredništvu mogoče pričakovati poročilo le v kratkih odstavkih. Toliko v opravičenje tega nedostatka.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zavezine avstrijskega jugoslovanskega učiteljsva. Delegate so prijavila dalje nastopna društva: IV. Učiteljsko društvo za Svetolenartski okraj: 8. Josip Maurič, nadučitelj, Sv. Trojica v Sl. g., društveni predsednik; gosp. Alojzij From, šolski voditelj, Sv. Jurij v Sl. g.; namestnik? V. Gornjevrtajsko učiteljsko društvo: 10. Josip Bizjak, nadučitelj, Bočna, društveni predsednik; 11. Fina Bizjakova, učiteljica, Bočna; namestnik? VI. Postojnsko učiteljsko društvo: 12. Josip Brinar, ravnatelj meščanske šole, Postojna, društveni predsednik; 13. Julij Cencič, nadučitelj, St. Peter na Krasu; namestnica Marica Dovganova, učiteljica, Zagorje na Notranjskem. VIII. Sežansko učiteljsko društvo: 14. Alojzij Hreščak, učitelj, Lokev, društveni predsednik; 15. Ferdo Kenda, nadučitelj, Dutovlje; 16. Anton Fakin, nadučitelj, sedaj v Sežani. Namestniki?

Vodstvo Zavezine.

Imenik svojih članov: nadalje poslala: 26. Svetolenartsko učiteljsko društvo — 36 članov. 27. Logaško učiteljsko društvo — 37 članov. 28. Brežiško-seyniško učiteljsko društvo — 49 članov. Celjsko učiteljsko društvo je prijavilo še 1 člana (skupaj 82 + 1 = 83 članov). Gorisško učiteljsko društvo je prijavilo novoro še 1 člana (skupaj 31 + 1 = 32 članov). Učiteljsko društvo za politički okraj Ljutomer je prijavilo še 2 člana, 2 člana pa

* Prim. V. Knaflič: Socializem.

** »Poslanica slovenski mladini: Kaj hočemo?«